

วิกฤติเศรษฐกิจรัสเซีย: ตัวการคือชาติตะวันตก หรือระบบเศรษฐกิจการเมืองรัสเซีย

การขยายมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของชาติตะวันตกที่มีต่อรัสเซีย รวมถึงการที่สหรัฐฯ ออก (ร่าง) กฎหมายสนับสนุนเสรีภาพยูเครน (Ukraine Freedom Support Act) นำไปสู่การประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับรัสเซีย ๓ ชั้น คือ ๑) สถานการณ์ทรงตัว ไม่ถึงขั้นปะทุเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ ๒) สถานการณ์ปะทุเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่ยังไม่มีความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศ และ ๓) สถานการณ์ปะทุเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และมีความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศ ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นกับรัสเซียในขณะนี้หากจะกล่าวโทษเพียงชาติตะวันตกอย่างเดียวคงไม่ถูกนัก เพราะปูตินและคณะรัฐบาลรัสเซียเองต่างรู้ดีว่า การที่ระบบเศรษฐกิจและการเมืองของรัสเซียตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวคือ **“ราคาน้ำมัน”** ถือเป็นการบริหารประเทศที่น่าจะถูกมหาอำนาจตะวันตกเล่นงานได้ไม่ยากนัก แต่รัสเซียกลับไม่มีมาตรการลดความเสี่ยงที่วันนี้เป็นอย่างจริงจัง...

“กำแพงเบอร์ลินเสมือน” วิกฤติเศรษฐกิจรัสเซีย ??

ประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน ผู้กุมอำนาจรัสเซียมานานกว่า ๑๕ ปี กล่าวโทษชาติตะวันตกว่า สมรู้ร่วมคิดกันสร้าง **“กำแพงเบอร์ลินเสมือน”** เพื่อควบคุมรัสเซีย เนื่องจากรัสเซียแทรกแซงยูเครน โดยยึดเอาคาบสมุทรไครเมียของยูเครนผนวกเป็นดินแดนของตน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ยืดเยื้อมาตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน

มาตรการต่างๆ ของชาติตะวันตกที่มีต่อรัสเซียสรุปได้ ๓ ประการ ดังนี้

- **ราคาน้ำมันตลาดโลกร่วงลงอย่างต่อเนื่อง** ราคาน้ำมันที่เป็นรายได้เงินตราต่างประเทศหลักของรัสเซีย ซึ่งคิดเป็นรายได้ ๒ ใน ๓ ของการส่งออกทั้งหมด และเป็นฐานรายได้ราวครึ่งหนึ่งของงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งปัจจุบันราคาน้ำมันในตลาดโลกลดลงถึงร้อยละ ๕๐ นั้นก็หมายถึง รายได้ที่เงินตราต่างประเทศจากน้ำมันของรัสเซียหายไปกว่าครึ่ง โดยรัสเซียเชื่อว่า สหรัฐฯ ร่วมกับซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่อันดับ ๑ ในกลุ่มโอเปค เพิ่มปริมาณการผลิต

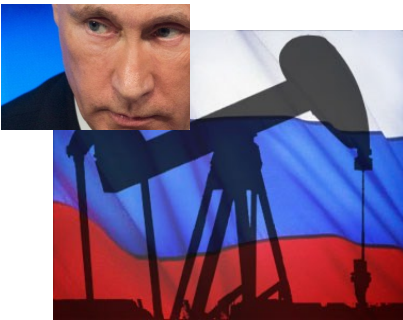
น้ำมันในช่วงที่ความต้องการ หรืออุปสงค์น้ำมันทั่วโลกลดลงตาม การชะลอตัวของเศรษฐกิจ ประกอบกับ กลุ่มโอเปคประกาศไม่แทรกแซง ส่งผลให้ราคาน้ำมันโลกลดลง

● รัสเซียถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจการค้า การลงทุน

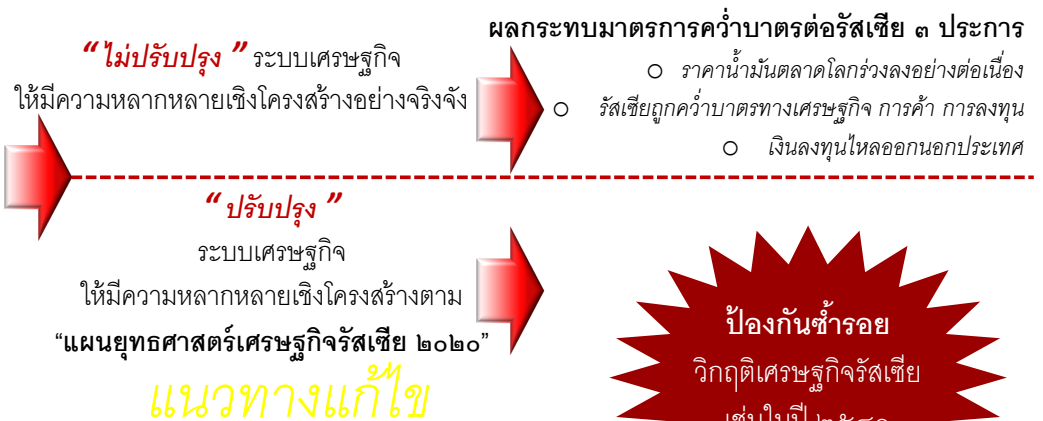
มาตรการห้ามทำธุรกิจกับรัสเซียนี้ ห้ามทั้งบริษัทสหรัฐฯ ยุโรป และประเทศพันธมิตรอย่างญี่ปุ่น ทำให้บริษัทรัสเซียไม่สามารถทำธุรกิจได้ เช่น เดิม แม้จะพยายามปรับตัวโดยขยายการค้ากับบริษัทที่ไม่ใช่สหรัฐฯ หรือยุโรปแทน และจากค่าเงินรูเบิลตกต่ำเป็นประวัติการณ์ถึงร้อยละ ๕๐ ผลพวงจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ร่วงลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาระชำระหนี้สูงขึ้นมาก จึงมีความเสี่ยงสูงที่รัสเซียจะผิดนัดชำระหนี้

● เงินลงทุนไหลออกนอกประเทศ

เนื่องจากสถานการณ์เศรษฐกิจของรัสเซียแย่ลง รวมถึงนักลงทุนยังมองว่ารัฐบาลยังขาดวินัย ในการทำนโยบาย ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนได้

ระบบเศรษฐกิจและการเมืองรัสเซีย ตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียว “ราคาน้ำมัน”

การประเมินสถานการณ์ความรุนแรงในรัสเซีย ๓ ชั้น	
ชั้นที่ ๑	สถานการณ์ทรงตัว ไม่ถึงขั้นปะทุเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ
ชั้นที่ ๒	สถานการณ์ปะทุเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่ยังไม่มีความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศ
ชั้นที่ ๓	สถานการณ์ปะทุเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และมีความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศ

Infographic by: กศย.ศศย.สปท.

แนวโน้มสถานการณ์เศรษฐกิจรัสเซีย

ปี ๒๕๕๘ นี้เศรษฐกิจรัสเซียจะไปต่ออย่างไร น่าจะขึ้นอยู่กับตัวแปรซึ่งเป็นไปได้ ๓ ประการ คือ ๑) ความต้องการของสหรัฐฯ ยุโรป และกลุ่มประเทศพันธมิตรที่อยู่เบื้องหลังมาตรการคว่ำบาตรรัสเซียว่าจะเอาอย่างไรต่อไป ๒) ความเชื่อมั่นในนโยบายด้านการเงิน และสถานการณ์เศรษฐกิจของรัสเซีย ซึ่งจะกระทบต่อการไหลเข้าออกของเงินทุนระหว่างประเทศ และค่าเงินรูเบิล และ ๓) การดำเนินนโยบายของรัฐบาลรัสเซียจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนได้หรือไม่ และจากตัวแปรทั้งหมดก็เป็นไปได้ที่จะนำไปสู่สถานการณ์ซึ่งมีระดับความรุนแรง ๓ ชั้น คือ

ขั้นที่ ๑ สถานการณ์ทรงตัว ไม่ถึงขั้นปะทุเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ ประเทศมีปัญหาอ่อนแอ เศรษฐกิจไม่ขยายตัว เงินรูเบิลอ่อนค่า แต่ยังมีเสถียรภาพในระดับที่ต่ำมาก อัตราเงินเฟ้อสูง มีการว่างงานมาก ความเป็นอยู่ลำบาก สินค้านำเข้าขาดแคลน แต่ภาคธุรกิจยังมีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะรักษาวินัย ไม่ผิดนัดชำระหนี้

ขั้นที่ ๒ สถานการณ์ปะทุเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่ยังไม่มีความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศ ภาคธุรกิจสูญเสียความเชื่อมั่นที่มีต่อรัฐบาล อาจเนื่องมาจากการผิดนัดชำระหนี้ในขนาดที่รุนแรง นำไปสู่การไหลออกของเงินทุนต่างประเทศ ซึ่งเกินกำลังที่ธนาคารกลางจะบริหารจัดการได้ ทำให้ประเทศขาดสภาพคล่องในเงินตราต่างประเทศ เงินรูเบิลขาดเสถียรภาพจนอาจต้องพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

ขั้นที่ ๓ สถานการณ์ปะทุเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และมีความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศ เนื่องจากระชาชนไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ เกิดการประท้วงอย่างกว้างขวาง ซึ่งคล้ายกับกรณี Arab Spring ที่ประชาชนไม่ยอมรับรัฐบาล และต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

จากที่กล่าวมา แน่นนอนว่ารัสเซียต้องการให้กรณีแรกเกิดขึ้นมากที่สุด โดยหวังว่าอีก ๒ ปีข้างหน้า เศรษฐกิจน่าจะฟื้นตัวกลับมาตามที่ปูตินได้ออกมาแถลงผลงานประจำปี ๒๕๕๗ ที่กรุงมอสโก เมื่อ ๑๘ ธ.ค.๕๗ อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขสำคัญในการแก้ไขปัญหาคือ ๑) การรักษาค่าเงินรูเบิลให้มีเสถียรภาพ ๒) การรักษาสภาพคล่อง

ของเงินตราต่างประเทศให้เพียงพอ เพื่อป้องกันการผิมนัดชำระหนี้ ๓) การปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนให้เป็นไปตามกลไกตลาดมากขึ้น (ลดการแทรกแซง) เพื่อให้ค่าเงินปรับสู่ดุลยภาพใหม่ได้เร็ว ๔) ออกมาตรการควบคุมเงินทุนไหลออก ซึ่งจะทำให้ค่าเงินรูเบิลขาดเสถียรภาพไม่จบสิ้น และ ๕) กรณีจำเป็นที่ต้องเสริมสภาพคล่อง โดยการกู้เงินหรือขอความช่วยเหลือจากภายนอก รัสเซียอาจต้องเตรียมพร้อมรับความช่วยเหลือจากประเทศในกลุ่มสังคมนิยมเดิม ซึ่งน่าจะเป็นประเทศจีน โดยประเด็นนี้จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญไม่ให้สถานการณ์บานปลายไปสู่ขั้นที่ ๒ หรือ ๓

ระบบเศรษฐกิจรัสเซียพึ่งพาน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติเป็นหลัก

รายได้อย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของรัสเซียมาจากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยเมื่อปี ๒๕๕๖ เคยสูงถึงร้อยละ ๖๘ ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการส่งออกน้ำมันดิบไปยุโรปถึงร้อยละ ๓๓ อันเป็นสัญญาณเตือนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับรัสเซียในขณะนี้ จะกล่าวโทษเพียงชาติตะวันตกอย่างเดียวคงไม่ถูกนัก เพราะปูตินและคณะรัฐบาลเองต่างรู้ว่า การที่ระบบเศรษฐกิจและการเมืองของรัสเซียตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวคือ “ราคาน้ำมัน” ถือเป็น การบริหารประเทศที่น่าจะถูกมหาอำนาจตะวันตกเล่นงานได้ไม่ยากนัก แต่รัสเซียกลับไม่มีมาตรการลดความเสี่ยงที่วุ่นวายจริงจัง ทั้งที่เคยผ่านบทเรียนวิกฤติเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๑ มาแล้ว และหากปูตินยังเน้นข้อเกี่ยวแทรกแซงปัญหายูเครนและซีเรีย จนละเลยการทำระบบเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายเชิงโครงสร้างตาม “แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจรัสเซีย ๒๐๒๐” ซึ่งจะส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ หรือธุรกิจขนาดย่อม นั่นก็อาจเป็นไปได้ว่ารัสเซียอาจต้องเผชิญกับวิกฤติซ้ำรอยเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต... ❧

ข้อมูลอ้างอิง

- ◆ http://csis.org/files/media/isis/pubs/080731_kuchins_russia2020strat_web.pdf
- ◆ <http://www.bangkokbiznews.com>
- ◆ <http://www.thunhoon.com/colum/23331/23331.html>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC weekly focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (กศย. ศศย. สปท.) T/F : 02 275-5715

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม / เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

- การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ / เทคโนโลยี การทหาร พลังงาน / สิ่งแวดล้อม
- อื่นๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....